Punkt i protokollet PR 138/2017 rd

Plenum

Torsdag 14.12.2017 kl. 10.00—17.04

3.2. Muntlig fråga om närundervisningen inom yrkesutbildningen (Pekka Haavisto gröna)
Muntligt spörsmål MFT 202/2017 rd

Muntlig frågestund

Förste vice talman Mauri Pekkarinen: Nästa fråga, ledamot Haavisto.

Debatt

16.25 **Pekka Haavisto vihr:** Arvoisa puhemies! Jatkan koulutusteemasta. Suomen tulevaisuus lepää koulutuksen varassa. Eilen julkaistiin ammatillisten oppilaiden Amisbarometri, jossa saatiin vähän käyttäjäkokemuksia meidän ammatillisesta koulustamme tänä päivänä, ja yksi aivan merkittävä huomio oli se, että oppilaat haluavat lisää lähiopetusta, lisää opetuksen tarjontaa. Tämä oli noussut tässä Amisbarometrissa radikaalisti, 15 prosenttia. Useampi oli tätä pyytänyt, noin kolmasosa totesi, että koulutuksessa ei saa riittävästi lähiopetusta. Tähän ovat tietysti vaikuttaneet hallituksen suuret leikkaukset. Monet ovat myöskin huolissaan siitä, että koulupudokkuus tulee kasvamaan, kun opetuksen määrä on vähentynyt. Ensi vuoden alusta astuu voimaan ammattioppilaitosten reformi, mutta myöskään tässä ei ole varmuutta, että opettajilla riittäisi riittävästi aikaa oppilaille, eli ongelmat kasvavat. Mitä hallitus aikoo tehdä, jotta lähiopetuksen määrää ammatillisessa koulutuksessa [Puhemies koputtaa] lisättäisiin opiskelijoiden tarvetta vastaavaksi?

16.26 **Opetusministeri Sanni Grahn-Laasonen** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Eilen julkaistu opiskelijoiden Amisbarometri luettiin ministeriössä hyvin huolella, ja havainnot, joita siinä kävi ilmi, olivat ministeriön keskusteluissa opiskelijoiden kanssa aikaisemminkin tulleet hyvin esille, ja ne tulee ottaa vakavasti. Uutta ammatillisen koulutuksen lainsäädäntöä on valmisteltu pitkin matkaa, ja se astuu voimaan ensi vuoden alusta.

Mitä tulee tähän niin sanottuun lähiopetukseen, niin sen määrä lähti vähenemään ammatillisessa koulutuksessa aikana, jolloin ammatillisen koulutuksen rahoitus kasvoi. Se osittain liittyy siihen, että opiskelu on siirtynyt uudenlaisiin ympäristöihin — enemmän työpaikoille, on myöskin tiimeissä tapahtuvaa projektioppimista ja niin edelleen — mutta kyllä siellä on myös sellaista vähenemistä, joka ministeriötä huolestuttaa, ja siitä tulee keskustella koulutuksen järjestäjien kanssa. Se opetus on kuitenkin se kaiken ydin, ja siihen myöskin uuden lainsäädännön mukaan opiskelijalla on oikeus. Uudessa ammatillisen koulutuksen [Puhemies koputtaa] lainsäädännössä kuitenkin keskeisenä tavoitteena on se, että nimenomaan voimme vähentää koulupudokkuutta [Puhemies koputtaa] ja ammatillisen koulutuksen keskeyttämistä lukuisin eri toimin.

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Pyydän nyt niitä edustajia, jotka haluavat esittää lisäkysymyksen, nousemaan ylös ja painamaan V-painiketta.

16.28 **Pekka Haavisto vihr** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tässä Amisbarometrissä toinen huolestuttava asia oli mielenterveys, opiskelijoiden mielenterveystilanne. Noin kolmannes oli kokenut masentuneisuutta opiskelujen yhteydessä.

Erityinen huomio tässä kiinnittyy vierasperäisten opiskelijoiden tilanteeseen. Vierasperäisten opiskelijoiden osalta oli jopa koettu kiusaamista opettajien puolelta. Me olemme keskustelleet täällä paljon Me too -kampanjasta ja siitä, miten oppilaitoksissa häirintä on täysin sopimatonta ja kiellettyä, mutta tässä barometrissä osoittautui, että eivät vain oppilastoverit vaan jopa opettajat saattavat syyllistyä tällaiseen. Tämähän osaltaan johtaa koulupudokkuuden kasvuun ja kouluviihtyvyyden vähenemiseen. Mitä hallitus aikoo tehdä tässä asiassa, että myöskin ammatillisissa oppilaitoksissa terve kouluympäristö ja nollatoleranssi kaikkeen kiusaamiseen toteutuisivat?

16.29 **Opetusministeri Sanni Grahn-Laasonen** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämä on erinomainen kysymys, ja jos sanoinkin, että edellisessä kysymyksessä olleet havainnot eivät tulleet yllätyksenä ministeriölle, niin täytyy myöntää, että oli erittäin hätkähdyttävää lukea opiskelijoiden palaute siitä, miten paljon seksuaalista häirintää ja myöskin muuta syrjintää opiskelijat kokevat ammatillisessa koulutuksessa. Olemme jo tähän mennessä yhdessä koulutuksenjärjestäjien kanssa vedonneet koko ammatillisen koulutuksen kenttään, itse asiassa koko koulutuksen kenttään, että meidän on ehdottomasti saatava nollatoleranssi ja kitkettyä kaikenlainen syrjintä ja häirintä koulutuksesta, koska se on nimenomaan se ympäristö, jossa meidän pitäisi pystyä opettamaan lapsille ja nuorille toimimista tässä yhteiskunnassa toisia kunnioittaen, ja se on kohtuuton tilanne, jos opiskelija siellä oppimisympäristössä itse joutuu kohtaamaan aikuisten, jotka ovat heidän opettajiaan, taholta tämän tyyppistä käytöstä. Tähän suhtaudutaan äärimmäisen vakavasti, ja Opetushallitus on helmikuun loppuun mennessä päivittämässä myöskin koulutuksenjärjestäjille ohjeistukset seksuaalisen häirinnän kitkemiseksi, [Puhemies koputtaa] ja lisäksi on tarkoitus lisätä opettajankoulutusta tässä asiassa.

16.30 **Sari Essayah kd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Leikkaukset ovat varmasti vaikuttaneet lähiopetuksen määrään, ja kaikki oppilaat eivät ole ehkä aivan yhtä kypsiä itsenäiseen opiskeluun ja etsimään tietoa esimerkiksi netistä.

Toinen huoli liittyy työssäoppimisen runsaaseen lisääntymiseen. Monet yrittäjät ovat todenneet, että heillä on nykyisillä resursseilla vaikeuksia löytää henkilökunnasta yhtä ylimääräistä, joka olisi irrotettavissa työssäopettamiseen. Olisinkin kysynyt opetusministeriltä, millaista palautetta olette saanut yrittäjäkentältä: onko nähtävissä, että työssäoppimisen paikkoja on nyt tulossa tarpeeksi paljon, koska tämä tuntimäärä, mikä tullaan siirtämään sinne työssäoppimiseen, on hyvin, hyvin suuri? Siinä mielessä herää se kysymys, onko meillä alueellisesti tarpeeksi yrittäjiä, jotka ovat valmiita ottamaan opiskelijoita, ja löytyykö näitä työssäoppimisen paikkoja riittävästi.

16.31 **Opetusministeri Sanni Grahn-Laasonen** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensinnäkin, nuorta ei saa jättää liian itsenäisen opiskelun varaan. Sanon sen tässä nyt vielä hyvin selvästi. Se sisältyy myöskin uuteen ammatillisen koulutuksen lainsäädäntöön

sitä kautta, että jokaiselle tehdään henkilökohtainen oppimisen suunnitelma, missä pitää myös määritellä se riittävän opetuksen määrä ja tuki, jotta voidaan saavuttaa ne opintoihin liittyvät tavoitteet. Mutta tämä tilanne on, totta kai, ammatillisen koulutuksen kentällä tällä hetkellä melko kuormittunut, koska isoa — kahteen vuosikymmeneen suurinta — uudistusta ollaan tekemässä vaikeassa taloudellisessa tilanteessa.

Mitä tulee työpaikkaoppimiseen ja siihen isossa kuvassa, työnantajat ja työelämä suhtautuvat hyvin myönteisesti siihen perusajatukseen, että oppiminen siirtyisi entistä enemmän luonnollisiin ympäristöihin eli työpaikoille, ja se on myöskin opiskelumotivaation kannalta ja oppimistulosten kannalta erittäinkin myönteinen kehityssuunta. Mutta siihen liittyy tietysti vielä paljon töitä: tarvitaan niitä paikallisia ratkaisuja, joissa koulutuksenjärjestäjät ja työelämä [Puhemies koputtaa] yhdessä löytävät ne parhaat ratkaisut, ja tarvitaan myös viestintää ja tiedotusta [Puhemies koputtaa] työnantajien suuntaan ja työelämän suuntaan, jotta saadaan niitä [Puhemies koputtaa] oppisopimuspaikkoja ja koulutussopimuspaikkoja riittävästi.

16.32 **Tuomo Puumala kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Edustaja Haavisto nostaa tässä esille erittäin tärkeän kysymyksen. Kävimme valiokunnassa läpi tuota lähiopetuksen määrän vähenemistä reformin yhteydessä erittäin paljon. Se on todella niin kuin ministeri tässä toteaa, että se yllättävän vähän liittyy resurssien pienenemiseen. Kävimme sitä tilastojen valossa hyvin tarkasti läpi. Eli enemmän siinä on kysymys toimintatavoista. Todella kannustan ministeriä, ministeriötä ja meitä eduskuntaa etsimään ne toimintatavat, miten tässä uudessa maailmassa, reformin tultua voimaan, löydämme mielekkäitä kokonaisuuksia niin, että on todella maanantaista perjantaihin — jos ei sitä perinteistä koulua — joka tapauksessa valvottua toimintaa. Se on erittäin tärkeää.

Tämän reformin toimeenpanoksi eduskunta on päättänyt myöskin taloudellista resurssia. Pitkästä aikaa saadaan vähän positiivisempiakin uutisia, kun ammatillisessa on ollut kovia leikkauksia, se on totta. Eduskuntahan päätti 15 + 15 miljoonaa, ja ehkä lisääkin on kaavittu rahaa tuohon. [Paavo Arhinmäen välihuuto] Haluaisiko ministeri jo avata tätä kokonaisuutta, mitä voimme tehdä, jotta [Puhemies koputtaa] reformi pannaan hyvin toimeen?

16.33 **Opetusministeri Sanni Grahn-Laasonen** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kuten jo totesinkin tässä, ammatillisen koulutuksen reformia on tehty hyvin haastavassa talousympäristössä eri puolilla Suomea. Mutta se, mitä pyrimme nyt tällä hetkellä parhaamme mukaan tekemään, on rakentaa tukea mahdollisimman laajasti ja eri osa-alueilla tämän ammatillisen koulutuksen reformin toimeenpanolle.

Kun laskimme yhteen sitä tukiohjelmaa, jota on nyt rakennettu pitkin tätä syksyä ja osittain laitettu jo toimeenkin, niin sen hintalappu kaiken kaikkiaan on noin 60 miljoonaa euroa, mitä ministeriöstä kanavoidaan ammatillisen koulutuksen reformin toimeenpanoon pitkin matkaa muutaman vuoden aikajänteellä. Ja siihen liittyy opettajankoulutuksen kehittämistä uuden reformin mukaisille toimintatavoille, siihen liittyy työelämäyhteistyön kehittämistä ja pilotointia, siihen liittyy myöskin uudenlaisia digitaalisia ratkaisuja tukemaan henkilökohtaistamisen prosessia ja niin edelleen.

Eli monin tavoin myös tiedotuksen ja viestinnän kautta pyrimme kulkemaan vierellä ammatillisen koulutuksen kentän kanssa, kun isoa uudistusta tehdään. Mutta siinä mieles-

sä pitää olla armelias [Puhemies koputtaa] joka askeleella itsellemme, että paljon töitä on tehtävänä, [Puhemies koputtaa] kun tehdään näin laajaa, isoa toimintakulttuurin muutosta.

16.34 **Hanna Sarkkinen vas** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Amisbarometristä selviää, että onneksi suurin osa suomalaisista ammattioppilaitosopiskelijoista on tyytyväisiä opintojen sujuvuuteen ja uskoo työllistyvänsä opintojen jälkeen. Kuitenkin meillä on syytä olla huolissaan siitä selvästä tuloksesta, että opiskelijat haluavat enemmän lähiopetusta. Valitettavasti valtavien säästöjen takia lähiopetus on vähentynyt, ja lähitulevaisuudessa on uhkana, että se vähenee entisestään ensi vuonna. Opetusta on liian vähän, ja kyllä se on määrärahakysymys. Jos koulutuksen järjestäjillä ei ole riittävästi palkkarahoja, niin ei ole silloin riittävästi opetustakaan.

Puolet opiskelijoista suunnittelee jatko-opintoja. Opetussisältöjen ja opetuksen laadun ja määrän on mahdollistettava jatko-opintokelpoisuus, jotta ammatillisesta koulutuksesta voi jatkaa opintoja niin pitkälle kuin mahdollista. Haluankin kysyä opetusministeriltä: kuinka jatko-opintokelpoisuus varmistetaan kaikille [Puhemies koputtaa] ammatillisen koulutuksen opiskelijoille, kun lähiopetuksen määrä on riittämätön?

16.35 **Opetusministeri Sanni Grahn-Laasonen** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kiitos kysymyksestä. Siinä tuli esille myöskin hyviä uutisia, eli opiskelijat pääsääntöisesti suhtautuvat omaan tulevaisuuteensa luottavaisesti ja näkevät oman tulevaisuutensa ja työllistymismahdollisuutensa hyvinä. Nämä ovat hyviä uutisia.

Se, mitä uudenlaista ajattelua se reformi tuottaa meille, on muun muassa nämä laaja-alaisemmat tutkinnot. Eli kun aikaisemmin on tunnistettu — kun työmarkkinat muuttuvat niin nopeasti — että se osaaminen vanhenee nopeasti, niin jos liian kapeasti kouluttaudutaan, jää saavuttamatta semmoisia laaja-alaisia oppimaan oppimisen valmiuksia, joilla pärjäisi myös siinä työelämän muutoksessa. Nyt tässä ammatillisen koulutuksen reformissa tutkinnoista tehdään entistä laaja-alaisempia. Ne tuottavat sitä kautta ikään kuin parempaa osaamista, laaja-alaisempaa osaamista, myös työelämän murrokseen.

Ja opiskelijoiden keskuudessa myös ammatilliselta puolelta entistä enemmän jatketaan opintoja korkea-asteella. Se on erinomaisen hieno kehitys, haluamme sitä tukea. Se on vahvasti [Puhemies koputtaa] sisällä myös tässä uudessa rahoitusmallissa, ja sitä myöskin opiskelijavalinnan kautta tuetaan ja pyritään saamaan, että jokaisella on se jatko-opintokelpoisuus ja [Puhemies koputtaa] oikeus siirtyä eteenpäin, ja tosiasiallisia mahdollisuuksia pyritään vahvistamaan.

16.37 **Tiina Elovaara sin** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tuki, läsnäolo, mielenterveys — kaikki asioita, joita lapset ja nuoret tarvitsevat. Valitettavasti esi- ja peruskouluista puuttuu Psykologiliiton mukaan yhä satoja koulupsykologien toimia. Psykologipalvelut ovat osa oppilashuoltoa, joka kuntien on lain mukaan järjestettävä. Psykologeja tarvittaisiin ammattikoulun ohessa myös varhaiskasvatukseen. [Mika Niikko: Mitä hallitus tekee?] Kysynkin ministereiltä: onhan hallituksessa huomattu tämä asia, ja miten voisimme kannustaa kuntia palkkaamaan koulupsykologeja ja vahvistamaan heidän rooliaan koulumaailmassa?

16.37 **Opetusministeri Sanni Grahn-Laasonen** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensimmäisenä totean, kun ammatillisesta lähdettiin liikkeelle, että siellä hallitus on

itse asiassa parantanut opiskelijahuollon tilannetta sitä kautta, että se laajenee nyt koskemaan myöskin aikuisopiskelijoita tämän reformin myötä. Mitä tulee varhaisempiin koulutusasteisiin, varhaiskasvatukseen ja perusopetukseen, niin meillä on käynnissä hallituksen sisällä hyvässä yhteistyössä ministeriöissä, STM, OKM, tämä Lape-hanke eli lapsi- ja perhepolitiikan muutosohjelma, jossa pyritään nimenomaan vahvistamaan sitä moniammatillista yhteistyötä ja ennalta ehkäisevää varhaista tukea, tunnistamaan vaikkapa oppimisvaikeuksia tai sosiaalisia ongelmia, perheen tuen tarvetta ja niin edelleen. Ja tässä on edetty, itse asiassa voi sanoa jopa historiallisesti siinä mielessä, että me teemme tätä aivan käsi kädessä ja koko koulutuksen kenttä on saatu yhteistyöhön sote-kentän kanssa tavalla, joka miellyttää kyllä meitä hyvin paljon, [Puhemies koputtaa] ja sitä kautta saadaan vahvistettua nimenomaan sitä varhaista tukea.

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Viimeinen lisäkysymys tähän kysymykseen, edustaja Gustafsson.

16.39 **Jukka Gustafsson sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ammatillisen koulutuksen uudistamisen suunta viedä koulutusta enemmän työpaikoille on oikea. Se on hyvä. Tässä nyt vain tapahtui sellainen, kutsun sitä valuviaksi, että ensin tehtiin nämä lähes 200 miljoonan säästöt — tämä epäkohta yhteisesti todettiin myöskin sivistysvaliokunnassa kahteen otteeseen. Sen jälkeen on nyt sitten tullut tämä tutkintouudistus ja rahoitusjärjestelmäuudistus. Ja nyt jo tiedämme, että joissakin oppilaitoksissa opettajanvirkoja on vaihdettu erilaisiin ohjaajanvirkoihin ehkä säästöjenkin takia. Ja sitten kysymys: kun tässä on nyt paljon tämmöisiä arvaamattomia tekijöitä, niin onko ministeriössä nyt tällainen hyvin ajantasainen seuranta päällä ensi talvena, keväänä, jotta välittömiin korjaaviin toimenpiteisiin voidaan [Puhemies koputtaa] tarvittaessa sitten ryhtyä?

16.40 **Opetusministeri Sanni Grahn-Laasonen** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vaikeiden talousvuosien jälkeen olemme menossa parempia aikoja kohti, ja se hyvä uutinen ammatillisen koulutuksen kentälle on se, että ensi vuoden alusta tulee niitä työkaluja toteuttaa ammatillista koulutusta uudella tavalla. Siihen liittyy se, että pystymme vastaamaan sekä uudenlaisten tutkintojen kautta mutta myös siirtymäajan jälkeen uudella rahoitusmallilla ja uusilla toimintatavoilla, sillä henkilökohtaistamisella, niihin tulevaisuuden osaamistarpeisiin entistä paremmin. Viimeisen vuoden aikana on nähty, kun talous on lähtenyt kasvuun, myös osaajatarvetta, johon pystytään tällä uudella ammatillisen koulutuksen lainsäädännöllä reagoimaan entistä nopeammin. Sen lisäksi tämä reformi sisältää lukuisia elementtejä, joilla pystytään syrjäytymistä estämään ja keskeyttämistä vähentämään, muun muassa jatkuva haku ja niin edelleen.

Ja kyllä, ministeriö myöskin seuraa jatkuvasti tätä tilannetta siellä kentällä, pyrkii tällä tukiohjelmalla muun muassa siihen heti reagoimaan. Toimimme erittäin tiiviissä ja hyvässä ja tällä hetkellä [Puhemies koputtaa] mielestäni myöskin erittäin läheisessä suhteessa ja yhteistyössä koulutuksen kentän kanssa, [Puhemies koputtaa] jotta pystymme nopeasti reagoimaan.

Frågan slutbehandlad.